

ŠLOVEI IR PAGRAŽINIMUI IŠAUSTAS

Gražina Marija Martinaitienė

KULTŪROS, FILOSOFIJOS IR MENO INSTITUTAS

Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius

El. p. marcelijus@gmail.com

Kauno arkikatedros bazilikos lobyne saugomas XIX a. pabaigoje sukurtas liturginių rūbų garnitūras, tituluojamas *Angeliqve Pontifical (Angelių pontifikalu)*, imponuojantis ne tik prabanga, kuriai gali prilygti tik nedaugelis Lietuvos bažnyčių paramentų¹, bet ir savo ikonografija, meninio vaizdo kūrimo priemonėmis ir tobula atlikimo technika. Taip pat aptariama viso šio liturginių rūbų ansamblio ir jį sudarančių atskirų dalių (arnoto, kapos, mažųjų rekvizitų) ikonografija, jos pirmavaizdžiai ir teologinė prasmė, kurią perteikia straipsnyje apžvelgiami meninio vaizdo kūrimo būdai bei techninės priemonės.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Lionas, „Maison Henry“, Gaspard’as Poncet, Kauno arkikatedra bazilika.

Kauno Šv. apaštalų Petro ir Povilo arkikatedros bazilikos lobyne daugiau kaip šimtmetį saugomi arnotas, kapa, dalmatika ir dvi stulos yra didelė kažkada buvusio viso ir vientiso liturginių apdarų garnitūro dalis. Apeigose šie itin puošnūs, auksu tviskantys rūbai naudojami retai ir tikrai ypatingomis progomis (pavyzdžiui, per šventovei suteikto arkikatedros rango iškilmes). Plačiau visuomenei visu savo grožiu jie pirmą kartą parodyti parodoje *Krikščionybė Lietuvos*

mene, kuri 1999–2003 m. vyko Vilniuje, Taikomosios dailės muziejuje. Kataloginiai duomenys ir kai kurių rūbų nuotraukų reprodukcijos taip pat pirmą kartą publikuotos tikrai šios parodos katalogo III tome². Kaip tik šio leidinio rengimo darbai paakino atidžiau pasidomėti išpūdinguoju garnitūru, patyrinėti jo ikonografiją, atlikimo techniką, pradėti ieškoti duomenų apie jo autorius bei radimosi Lietuvos šventovėje aplinkybes.

1 „Paramentai“ – tarptautinis specialiosios liturginės aprangos pavadinimas. Istoriniuose bažnyčių dokumentuose ši apranga dažniausiai vadinama „aparatais“. Abu pavadinimai kildinami iš lotynų kalbos žodžių *paratus* („apdaras“, „apranga“) ir *apparatus* – „reikmenys“.

2 Gražina Marija Martinaitienė, „Arnotas, kapa ir dvi stulos iš liturginių drabužių komplekto „Pontifical Angeliqve“, in: *Bažnytinė tekstilė. XV–XX a. pradžia*, sudarytojos Gražina Marija Martinaitienė ir Eglė Pinkutė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejaus leidykla, 2004, p. 275–276.

WOVEN TO GLORIFY AND ADORN

Gražina Marija Martinaitienė

KEY WORDS: Lion, “Maison Henry”, Gaspard Poncet, liturgical vestments, Kaunas Cathedral.

SUMMARY

The article analyzes a set of liturgical vestments and altar-cloths known by the title of *Angelic Pontificals* (*Pontifical Angelique*) safeguarded at the Apostles St Peter and St Paul's Cathedral in Kaunas. In Lithuania it was publicly displayed at the exhibition *Christianity in Lithuanian Art* and described, in short, in the folio catalogue of the exhibition. In Lithuania it appears one of most luxurious sets of liturgical textiles following the Lord's commandment to Moses that 'a sacred garment should be created in *Gloriam et Decorem*'. Each of the pieces in the *Pontifical Angelique* set has an autonomous composition and unique iconographic programme, but all together they result in a uniform and indivisible whole, an impressive illustration to the victory of faith over godlessness and the idea of the Church's triumph.

The article discusses the creators of this masterpiece of liturgical textiles, the original make up of the set and history of subsequent additions. It presents international appraisal and makes hypothesis regarding the possible donor. Technical and artistic qualities of the garments and fabrics used to make them are also analyzed. Among other themes visited in the article are also iconographical source-icons employed in decorating the set and their reinterpretation in line with the ideas that dominated Christian decorative art at the turn of the 19th and 20th centuries.